

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата філологічних наук, доцента кафедри
англійської філології Львівського національного університету ім. Івана Франка

Оршинської Тетяни Захарівни

про кандидатську дисертацію Дунаєвської Ольги Валеріївни

“Лінгвокультурні та лінгвокогнітивні особливості номінативного простору

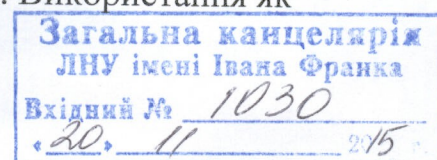
ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ в англomовній картині світу”, поданої до захисту

на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук

зі спеціальності 10.02.04 – германські мови

Активний розвиток сучасної лінгвістичної науки надає і досвіченим ученим, і молодим дослідникам невичерпні можливості для переосмислення та доповнення деяких усталених теорій та підходів, спрямованих на вивчення мовної системи та дає змогу розглядати процеси номінації, категоризації та концептуалізації різних фрагментів мовної картини світу крізь призму новітніх досягнень мовознавства, серед яких і когнітивний вектор розвитку лінгвістичної науки, який, незважаючи на об'єктивну критику щодо його вичерпаності, у тому ракурсі як його витлумачують у більшості праць, продовжує домінувати.

Саме таким і є дисертаційне дослідження Ольги Валеріївни Дунаєвської, яке присвячене вивченню семантико-когнітивної природи типової ситуації ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, її лексичного наповнення та лінгвокультурної інтерпретації. Провідним аспектом в роботі виступає когнітивна парадигма, в якій мова досліджується як засіб комунікації та впливу, а також власне когніції та концептуалізації. Вказаний аспект застосовується для об'єктивації номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ лексичними засобами у релігійному дискурсі та аналізі його інтертекстуальних проявів, що виводить дослідження на рівень когнітивно-дискурсної парадигми, тобто аналіз проблем породження, функціонування, сприйняття та транспортування інформаційних потоків та перетворення їх у складний системний продукт – дискурс. Використання як



кількісних, так і якісних (дефініційний та компонентний аналізи, контент-аналіз та фреймове моделювання) методів аналізу свідчить про застосування комплексної багаторівневої методики дослідження, що дає об'єктивні підстави говорити про актуальність цієї дисертації, а відтак, про наукову новизну одержаних результатів та перспективи альтернативних досліджень цієї проблеми.

Звернення мовознавців до обрядової (ритуальної) номінації не отримало належного резонансу, зокрема, через зацікавленість цим явищем цілої низки інших дисциплін, таких, як культурологія, етнологія, фольклористика, адже особливістю цієї лексики є її тісний зв'язок з етнічною культурою. Це й стало на заваді оформлення ритуалу хрещення як предмета лінгвістичних студій; йдеться про те, що цей номінативний простір донині не розглядався у такому обсязі, контексті і ракурсі. Отже, закономірним видається вибір мети рецензованої роботи: розглянути лінгвокультурні та особливості ритуалу хрещення дитини у національно-мовній картині світу англійців, виявити його когнітивну природу та вербальне наповнення, встановити структурно-семантичні параметри та ритуально-символічні значення ритуальної лексики в сучасній англійській мові. А залучення культурологічних, релігієзнавчих та дискурсознавчих підходів до аналізу основного об'єкта дослідження, що дає підстави говорити про, без перебільшення, міждисциплінарний характер та цілісність цих студій, що є додатковим свідченням актуальності проведеної наукової розвідки.

Композиція дисертації відповідає усім чинним вимогам, є логічною і науково виправданою у структуруванні 4-х розділів. Зміст кожного з розділів цементується єдиним стрижнем – наміром показати і описати поняттєву складову ритуалу ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, виявити різноманітні способи його об'єктивації у мові, вибудувати його семантико-когнітивну модель, дослідити та порівняти категоріальну представленість обрядових номінацій, наповненість компонентів функціонально-семантичних полів та а також різносторонні семантичні відношення, проаналізовані за ступенем семантично – змістової похідності.

Особливо слід відмітити дослідження інтердискурсивних проявів цього номінативного простору, який свідчить про поліфонію (термін М. Бахтіна) дискурсів і дає можливість розширити межі аналізованого фрагменту мовної картини світу британців за рахунок інших дискурсів, гіпотетично пов'язаних з ритуалом ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ.

Принагідно зазначимо хороший теоретичний рівень дослідження. Як видно з дисертації, О. В. Дунаєвська добре обізнана з основною теоретичною вітчизняною та зарубіжною літературою з досліджуваних у роботі проблем. Її наукова розвідка містить систематизований виклад теоретичних міркувань, які переосмислюються з опорою на фактичні дані. До позитивних рис роботи слід віднести чіткі висновки до кожного розділу, в яких дисертантка вдало підсумовує основний зміст розділу та загальні висновки до дисертаційного дослідження, які переконливо й об'єктивно відображають його результати. Аргументованість висновків забезпечена системою додатків дисертації, що містять результати кількісного та статистичного дослідження лексем, які вербалізують цей номінативний простір і розкривають механізми утворення внутрішніх та інтердискурсивних зв'язків.

Відзначаючи коректність теоретико-методологічних засад рецензованого дослідження, варто сказати і про його практичне значення, яке полягає в можливості застосування результатів роботи у нормативних курсах із загального мовознавства, лексикології, когнітивної семантики, лінгвокогнітології, лінгвокультурології, дискурсознавства, теорії міжкультурної комунікації тощо.

Позитивно оцінюючи кандидатську дисертацію Ольги Валеріївни Дунаєвської, передусім за оригінальність авторської концепції, яка зумовила виправдану структуру роботи, за її наукову новизну, глибину теоретичних і методологічних положень та обґрунтованих висновків, усе ж зазначимо, що окремі аспекти цієї праці видаються суперечливими і спонукають до дискусії.

По-перше, в роботі не зовсім чітко визначено статус фрейму і його відношення до концепту. Спочатку фрейм тлумачиться дисертанткою (услід за цілою низкою дослідників) як "відображення знання про певну стереотипну,

типову або прототипну ситуацію” (ст.50), тобто це - когнітивна структура схематизації досвіду і репрезентації знань. Це доволі традиційне розуміння фрейму, яке поділяють більшість сучасних когнітивістів. Проте, як з'ясовується згодом, поняття ‘фрейм’ використовується в роботі як інструмент структурування концепту (ст. 79). Йдеться про те, що в роботі не розмежовуються когнітивна структура, тобто ментальна сутність та схематична модель її репрезентації, хоча, можливо, що в даному випадку тут закралася мовна неточність, а не концептуальна. Таке нечітке усвідомлення понятійного-категоріального апарату прослідковується і в наступних розділах дисертації, що робить дослідження дещо штучним або еклектичним. Так, у Розділі 4 детально описуються різномірні зв'язки між складовими номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ, які дублюють фреймовий аналіз, описаний у Розділі 3. Для означення семантичних відношень “частина-ціле” логічніше було б використовувати термін “меронімія”, який вже усталений у структурній семантиці, тим більше, що він розглядається разом з поняттям “гіпо-гіперонімія”.

По-друге, сумнівною видається думка авторки про те, що “у 90-х роках ХХ століття у мовознавстві відбувається поворот, в основі якого є теза про те, що мова – це не лише система різномірних одиниць, але й історія, культура і традиції” (ст. 19), адже ідея відображення в мові національної культури зовсім не нова для лінгвістики. Варто згадати, що біля витоків визначення світогляду народів через їх мови ще в ХІХ столітті стояв німецький учений Вільгельм Гумбольдт, на зв'язку мови та культури ґрунтується й теорія Сепіра-Уорфа, послідовники якої доводять вплив мови на формування логічних та світоглядних категорій, зрештою давно існує багато інших напрямів, наприклад, етнолінгвістика, соціолінгвістика), в кожному з яких складалося своє розуміння зв'язків мови і культури.

По-третє, на жаль, авторці не вдалося уникнути стилістичних огріхів, серед яких є синтаксичні помилки (ст. 23, 24, 36, 75, 159); лексичні повтори (ст. 17, 130, 186), кальки з російської (ст. 54, 72, 154, 160), пунктуаційні огріхи (ст. 53, 54, 58, 72, 76, 157) тощо.

Зроблені в процесі рецензування наукової праці зауваження носять дискусійний або ж рекомендаційний характер і жодним чином не ставлять під сумнів наукову новизну, теоретичне значення дисертації, особистий внесок авторки, безперечну практичну цінність матеріалів і результатів, їх об'єктивність та достовірність.

Знову наголосимо, що, на наш погляд, на розгляд спеціалізованої вченої ради представлено самостійне, науково-значуще, перспективне дослідження, яке містить нові, науково обґрунтовані результати, що в сукупності висвітлюють специфіку номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ в його лінгвокультурному та лінгвокогнітивному аспектах.

Виходячи з усього сказаного, вважаю, що дисертація О. В. Дунаєвської "Лінгвокультурні та лінгвокогнітивні особливості номінативного простору ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ в англomовній картині світу" відповідає пп. 11, 12, 13 "Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а її авторка заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови.

Кандидат філологічних наук, доцент
кафедри англійської філології
Львівського національного університету
ім. Івана Франка

Т. З. Оршинська

16 листопада 2015 р.

Підпис *Оршинської Т.З.*
ПІДТВЕРДЖУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Оршинська